

VČP RS – DPM

NVO – ZDUS

POROČILO O DELU NVO –ZDUS
pri VČP RS -PDM, za leto 2021

»Verjemi, da zmoreš in si
že na pol poti do cilja«

Teodore Rooswelt

Januar, 2022

Poročilo o delovanju NVO –ZDUS pri VČP- DPM za leto 2021

Splošna družbena situacija je v preteklem letu usmerjala tudi delovanje naše NVO-ZDUS-DPM. Število soudeležb pri načrtovanih obiskih je bilo manjše, kljub temu bomo skušali v poročilu podati nekatera opažanja, koristna pri izboljšavah dela skupine in za širšo družbo. Ugotovljene posebnosti sedanjega bivanja v obravnavanih institucijah znajo koristiti pri ravnanju in ukrepanju proti sedanji bolezenski situaciji.

Kot je zaznati, da instituta »Državni preventivni mehanizem« ni spreminjal organizacijskega in vsebinskega delovanja, tako je lahko istovetna tudi uvodna predstavitev vloge in pomena delovanja NVO-ZDUS pri DPM.

S strani ZDUS-a imenovana delovna komisija ostaja nespremenjena, za nadaljevanje sodelovanja soglaša vseh 7 članic. Skupina zastopa ZDUS na področju varovanja človekovih pravic, kot NVO (nevladna organizacija) v organizacijskem delu -DPM (državni preventivni mehanizem). Delo komisije poteka po Opcijskem protokolu h konvenciji proti mučenju in drugim krutim nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju.

Državni preventivni mehanizem

- 1. Naloge in delovanje DPM**, je opredeljeno s protokolom v OP h konvenciji Združenih narodov proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju. Protokol DPM dovoljuje ali ne dopušča določenih ukrepanj. Tako ima DPM pooblastila da:
  - na krajih odvzema prostosti preverja ravnanje z osebami, ki jim je odvzeta prostost,
  - ob upoštevanju norm Združenih narodov daje priporočila ustreznim državnim organom, da bi izboljšali razmere in ravnanje z osebami, ki jim je odvzeta prostost,
  - predloži predloge in pripombe k veljavnim ali predlaganim zakonom,
  - organizira pogovore s predstavniki posameznih državnih organov,
  - sodeluje z mednarodnimi organizacijami,
  - Izvaja redne operativne naloge po veljavnem delovnem programu.

- 2. Česa DPM ne more storiti** - ne more odpraviti kršitve oz. nepravilnosti namesto pristojnih organov ali spreminjati njihovih odločitev in ne more reševati individualnih pritožb oseb na krajih odvzema prostosti.

Pritožbe zoper akte ali ravnanja teh organov mora oseba podajati po predpisanih pravnih poteh. Če oseba meni, da te niso (bile) učinkovite, se lahko obrne tudi na VČP RS.

3. Za izvajanje nalog in pooblastil DPM so **priključene tudi Nevladne organizacije**, ena izmed izbranih je tudi NVO-ZDU

Nevladna organizacija – ZDUS

NVO –ZDUS je bila preteklo leto reorganizirana in ponovno imenovana za sodelovanje pri VČP – DPM za štiri leta. V skupini deluje 7 članic, kot zastopnic miselnosti in usmeritev ZDUS pri obravnavanem področju. Tudi v tekočem letu bo, s soglasjem članic, skupina delovala v enaki zasedbi.

Osnovne naloge članov .

- sodelovanje v skupinah pri obiskih v zavodih in institucijah, ki so vključene v obravnavo s strani DPM,
- vsaka skupina, ki opravlja nadzor, je sestavljena iz predstavnika DPM in člana izbrane NVO, izbor slednjega po možnosti s poznavanjem področja v katerega sodi obiskana institucija, in regijsko upoštevanje,
- po končanem obisku je potrebno pripraviti poročilo. Pridruženi član NVO zaznamek v ožjem obsegu, predstavnik DPM pa konkretizacijo uradnega poročila o ciljnem obisku, za kar je tudi pristojen. Lahko pa pri tem sodeluje tudi član NVO, po predhodnem dogovoru z odgovornim predstavnikom DPM,
- članice pripravijo Letno poročilo z osebnimi mnenji , zaznavami in predlogi za izboljšave zatečenega stanja, glede na obiske, pri katerih so sodelovale.

Institucije – domovi za starejše, vzgojni zavodi, posebni socialno varstveni zavodi, psihiatrične bolnišnice, gerontološki oddelki, policijske postaje, zapori, azilni dom, center za tujce - v katerih se obiski izvajajo, imajo svojstvene vsebinske značilnosti, različne po izboru ciljnega delovanja.

Nabor obiskanih institucij je širok, izbor spremljevalca je po možnosti prilagojen trenutno načrtovanemu obisku. Članice naše NVO se odzovejo vsakemu povabilu, čeprav so naše prioritete institucije, kjer domujejo starejši, kot v DSA, VDC, Psihiatrične bolnišnice-gerontološki oddelki.

V letu 2021 so članice naše NVO pri obiskih sodelovale 7 krat, 3 članice v obravnavanem letu niso bile vključene k obiskom, so pa v svojem okolju in s svojimi prostovoljskimi zadolžitvami spremljale in izvajale pomoč starejšim v najrazličnejših oblikah.

Obiski so bili datumsko razporejeni skozi celo leto, tudi v času covid 19. Pri pripravi skupnega Letnega poročila NVO-ZDUS, smo se dogovorili za enotne smernice, da bi v

poročilu bilo izraženo osebno dojemanje, zaznava splošne situacije v domu, tako glede vseh materialnih kot oskrbovalnih pogojev in izvajanja.

Čeprav je pomembno in vredno obiska vsako od navedenih področij, je prav da se delovanje naše skupine, edine iz vrst upokojencev, prvenstveno usmeri na zavode, kjer domujejo starejši. Tako zavedanje naj bi bilo prisotno tudi pri članicah NVO-ZDUS, kot v načrtovanju obiskov pri DPM, seveda pa moramo zajeti v Letno poročilo prav vsak obisk, vsaka zaznava je potrditev delovanju skupine in orodje za ukrepanje pri odločevalcih. Sodelovanje članic naše NVO so v obravnavanem letu je bilo prisotno pri obiskih različnih zavodov. Razumljivo, da je organiziranost in programska vsebina izvajanja različna, vendar skupna značilnost je uresničevanje spoštovanja človekovih pravic ter predlaganje ukrepov za odpravo morebitnih slabosti.

Bistvene zaznave, pozitivne in negativne pri obiskih ter predlogi za izboljšave zatečenih slabosti, sodelujočih članic v letu 2021

1. Slavica Frelih - 2 obiska v letu 2021

Dom Pristava Vipava	20.12.2021
Dom starejših Ilirska Bistrica	20.3.2021

Pozitivne zaznave:

- V obeh domovih je bilo videti lepo urejenost, neoporečna čistoča
- Stanovalci so v pogovoru pohvalili prehrano
- V domovih vlada spoštljivo sobivanje med stanovalci in osebjem. Čeprav je v obeh ustanovah kadrovska podhranjenost, gre osebjem vsa pohvala za njihov požrtvovalni trud pri oskrbovanju stanovalcev.

Negativne zaznave:

- že vedno poudarjena slaba, nezadostna kadrovska zasedba, še več, nerešeno nagrajevanje za požrtvovalno delo in s tem pomoč in reševanje pri nešteti vrzeli starostnega obdobja.

Predlogi za odpravo zatečenih slabosti:

- Pri zaznanih problemih država nastopa preveč deklarativno. Ni dovolj povečevanje idej v medijih, potrebne so njihove realizacije, odločevalci bi se morali osebno soočiti z realnostjo življenja starejših, v spoznavnem preživljanju njihovega vsakdana.
- Menim, da bi odgovorni morali vedeti kakšne so možnosti najstarejših pri uporabi »počitniških bonov« - minimalne ali nikakršne. Vrednost bonov bi lahko tistim neobogljnim starejšim premostila pomanjkanje osnovnih potreb preživetja, (nabava živil, ogrevanje, zdravila, perilo.....).

2. Marija Milavec Kapun - 1 obisk

DEOS Center starejših Medvode

20.7.2021

Pozitivne zaznave:

- Splošni vtis ob obisku varovanega oddelka je bil dober, zaposlene so delovale v kontaktu spodbudno in pozitivno. Stanovalci so v pogovoru odprto sodelovali in bili videti zadovoljni.
- Prostor se je prilagajal v smeri prijetnega počutja bivaajočih, nameščene so prilagojene in usmerjevalne table. Tudi sam prostor kaže željo ustvariti starosti ustrezno in prijazno bivanje tako po arhitekturni strani kot z dodatki za boljše razpoloženje – nameščena kletka s ptico

Negativne zaznave:

- Ne dovolj vzdrževano stavbno pohištvo, kar onemogoča stanovalcem do svobodnejšega gibanja po prostoru ali izhodu na zračni prostor.

Predlogi za odpravo zatečenega stanja:

- Več truda posvetiti v spodbujanje svojcev, da za krepitev spomina stanovalcev prinesejo predmete iz njegovega otroštva, mladosti ter predmete, povezane z njegovo socialno mrežo.
- Tudi zaposleni naj se vključijo v okrasitev sob stanovalcev, seveda skladno z njihovimi željami.
- Da v dogovoru s svojci pomagajo urediti tehnične pripomočke stanovalcev (ure, telefon..) Še zlasti da jih seznanijo s pomenom in načinom uporabe klicnega sistema ter ga nadomestijo v stanovalčevo dosego. Vse to je pomemben dejavnik pri orientaciji stanovalcev z demenco.
- Center naj sprotno opravi vzdrževalna dela, popravke vseh delno pokvarjene opreme ali stavbnega pohištva. Pripomočke, ki so namenjeni vsakodnevni uporabi naj bodo nameščeni na možno dosego stanovalcev.
- Le urejenost vseh podrobnosti bo zagotovila optimalne razmere za bivanje stanovalcev na varovanem oddelku.

Katera priporočila imam za državne organe- odločevalcev:

- kadrovska okrepitev, sprememba kadrovskih normativov;
- ureditev nameščanja motečih, agresivnih stanovalcev.

3. Lili Jazbec - 3 obiski

SVZ Dom Lukavci, Enota Veržej (varovani oddelek)	31.3.2021
VZI Frana Milčinskega Smlednik	19.4.2021
Stanovanjska skupnost Ježek	4.5.2021

O prvem obisku:

Pozitivne:

- Zgradba je nova, povsod odseva občutek domačnosti predvsem z okrasitvijo prostorov. Spreminjanje letnih časov ponazarjajo velike tematske fototapete, zaposleni pa nameravajo dodati še več fotografij, ki so potekali v domu v preteklosti (pred epidemijo) s prikazovanjem starih običajev, praznovanja rojstnih dni.....,
- vzpostavitev »klicnega centra« omogoča hitri odziv klicem stanovalcev ter tako uspejo preprečiti morebitne hude posledice,
- arhitekturna izvedba zgradbe omogoča stanovalcem redno zadrževanja zunaj na zraku, tudi ob slabem vremenu, morda le na teras,
- okolica doma je lepo posajena z raznim zelenjem, nameravajo to še dodatno popestriti in vključiti v vrtnarjenje tudi stanovalce, žal pa ni pričakovanega njihovega odziva. Radi pa se vključijo v razna gospodinjska opravila in priprave,
- zaposleni organizirajo široko mrežo najrazličnejših prostorskih časovnih aktivnosti, stanovalci se jih udeležujejo po svojem izboru, Z namenom prave aktivnosti in dobrega počutja, tudi ob vikendih, pomeni pridobitev dodatne sodelavke preko javnih del. S tako rešitvijo so stanovalci zadovoljni saj v času epidemije prostovoljci ne prihajajo več. Še vedno pa jih razveseljujejo otroci iz vrtca,
- stanovalci se veliko zadržujejo v večnamenskem prostoru v skupno druženje in pogovor, to je tudi dokumentirano. Tematika je primerna sprejemanju stanovalcev na njihovo bivanje v domu, na letne čase, aktualne dogodke v domu in bližnji okolici Temu so priložene tudi pravice stanovalcev in pritožbene poti ter hišni red, ki naj bi nudil možnost dostopa in uporabe vsem stanovalcem,
- v pogovoru s stanovalci so pohvalno ocenili bivanje v domu, zaposlene in tudi sostanovalce. Imajo možnost izraziti svoje želje, predvsem so te v zvezi s prehrano, zaposleni jih upoštevajo in skušajo po možnosti uresničiti,
- zdravstveno stanje stanovalcev redno spremljata splošna zdravnica in psihiater, nudita ustrezno obravnavo. V obravnavo je vključen tudi klinični farmacevt ki poda svoje mnenje o ustreznosti terapije,
- stanovalce je obiskal tudi zagovornik pravic oseb s težavami v duševnem zdravju, se

pogovoril z njimi, pojasnil kako jim lahko pomaga, in opozoril na strokovne zloženke, ki so dosegljive v dnevnem prostoru.

Negativne zaznave:

- Na predhodno priporočilo DPM so pripravljena posebna pravila hišnega reda, kamor bodo vključene pravice in obveznosti stanovalcev ter pritožbene poti, vendar ta dokument še ni izobešen na ustreznem mestu,
- veliko pomanjkanje obiskov in kontaktov s svojci, sorodniki in prijatelji.

Predlogi za odpravo zatečenega stanja:

- urediti je potrebno možnost obiskov in stikov stanovalcev s svojci, sorodniki in prijatelji, vsaj preko telefona (Vibra...). Pri tem naj sodeluje pristojni center za socialno delo.

O drugih dveh obiskih:

Pozitivne zaznave:

- prostori v domu so urejeni in dobro opremljeni, svetli in primerno ogrevani,
- v zavodu ni bilo še nikoli tako malo otrok, razredi so maloštevilni, pozitivno pri tem je, da se temeljiteje posvečajo vsakemu učencu, tudi s pomočjo, da vsak v vzgojni skupini najde svojega prijatelja,
- dom je bil le 6 tednov zaprt, pouk je potekal na daljavo, učna gradiva so učenci prejeli po elektronski ali navadni pošti, izvajali so tedenske razgovore tako z otroki kot starši,
- večina otrok je nameščenih s soglasjem staršev, s katerimi zaposleni pozorno sodelujejo in jim nudijo razne oblike pomoči in svetovanja, otroci lahko ob določeni uri vsak dan starše tudi pokličejo,
- otroci se sproščajo in uživajo pri različnih interesnih dejavnostih, pa tudi hišnih in gospodinjskih opravilih, večina v organizaciji zavoda, zunanje obiskujejo redkeje,
- manjkajočo zaščitno opremo so hitro nabavili, sedaj po jo zagotavlja MIZŠ,
- v razgovoru z učenci je bilo zaznati, da čutijo z zaposlenimi razumevanje in pripravljenost ustreči njihovim željam. Želeli pa bi si več izhodov oz. izletov.

Negativne zaznave:

- epidemija je okrnila možnost gibanja in s tem povečala pri večini otrok povečano telesno težo, za kar imajo že dogovor o ustreznem ukrepanju,
- problem dolgih čakalnih dob za obravnavo pri pedopsihiatru in kratkih hospitalizacij po morebitnem poškodovanju oz. poskusu samomora (24 ur)
- okužba se je pojavila le pri treh učencih, pogosteje pa pri zaposlenih.

Predlogi za odpravo slabosti zatečenega stanja:

- da vodstvo zavoda še več truda vложи v načrtovanje prostega časa, interesnih dejavnosti in izletov,
- da vodstvo otroke in mladostnike ter njihove starše oz. skrbnike seznani z njihovimi pravicami po 30. čl. ZOOMTVI in pojasnila objavi tudi na spletni strani zavoda in na oglasnih deskah v zavodu.

IV. Stanka Radojčić - 2 obiska

Center starejših Trnovo
Dom starejših Škofljica

18.7.2021
19.10. 2021

Pozitivne zaznave:

- Obisk je bil namenjen preverjanju uresničitev priporočil DPM pri prejšnjem obisku,
- ugotovljeno je bilo, da so priporočila v veliki meri izvedena, skupni prostori so bili urejeni z dodano prijazno dekoracijo, enako tudi posamezne sobe, v katerih bivajo varovanci,
- oba varovana oddelka v obeh domovih sta čista in lepo urejena, prav tako so videti tudi oskrbovanci, z urejenim zunanjim videzom,
- varovanci v obeh domovih so zadovoljni, izrazili so dobro počutje,
- izpostavila bi njihove kognitivne sposobnosti, kar je prav gotovo pokazatelj, da se delavci intenzivno z njimi ukvarjajo. K temu rezultatu dodatno prispeva še skupno delo z animatorko, ki je ves čas prisotna pri preživljanju in ustvarjanju domskih stanovalcev,
- v razgovoru z oskrbovanci sem, v odzivnih odgovorih na moja vprašanja, zaznala dosti fleksibilnosti in bistrosti uma, kar je se redko opazi pri dementnih bolnikih.

Negativne zaznave:

- Stene skupnih prostorov so kljub nasvetom s strani DPM še vedno prazne , neprijazne, ne odsevajo pričakovane domačnosti,
- na oddelku ni vidnih okrasnih izdelkov, ki so jih naredili stanovalci,
- prav tako še ni nameščena oglasna deska z najnужnejšimi sporočili.

Predlogi za odpravo slabosti zatečenega stanja:

- pri letnem načrtovanju delovnih nalog je potrebno predvideti večje število kontrolnih obiskov v DSO.

Zaključni povzetek

Obravnavana poročila nosijo dve popolnoma nasprotni sliki – ena pove o navdušujočem prizadevanju nosilcev oskrbe in pomoči pri življenjskih težavah ljudi različnih starosti in osebnostnih karakteristik, na drugi strani pa nerazumevanje, nespoštovanje tistih, ki bi morali te stiske reševati.

Prav je, da opozarjamo vedno znova in z dejanskim stanjem seznanjamo ter osveščamo vse tiste odgovorne odločevalce, ki so dolžni in imajo moč za ukrepanje:

- država naj odpravi pomanjkanje nastanitvenih enot in izdela ponudbe bivalnih pogojev, različnih zasnov, primernih za prevzem starejših, pač po njihovih potrebah in možnostih,
- končno mora država proučiti in postaviti celovit sistem kadrovske strukture in kadrovskih standardov v obravnavanih institucijah, na osnovi izkustvenih izračunov da postane to realnost, ne le deklarativna fraza,
- posebno pozornost je potrebno posvetiti organizaciji namestitve in oskrbe v domovih z dementnimi bolniki,
- med domske koordinacije, s posvetovanjem in povzemanjem dobrih strokovnih izkušenj, bi morale postati stalna praksa,
- v domovih niso izkoriščene vse možnosti za dodatne dejavnosti, tu bi lahko sodelovali številni prostovoljci, (na pr. iz programa »Starejši za starejše«), ki so najboljši poznavalci dnevnega doživljanja starejših, žal prevečkrat ostaja to neizkoriščena pomoč,
- okrepiti se mora ustrezna zdravstvena oskrba v domovih in institucijah
- kontaktne možnosti s svojci, sorodniki, prijatelji..., ne smejo biti onemogočene, ker to povzroča prevelike psihosocialne motnje in tudi težave v kognitivnem dogajanju,
- odgovorni organi za delitev in namen izredne državne denarne pomoči, tukaj konkretno - turistični boni - naj pri participaciji predhodno proučijo smiselno možnost uporabe ciljnega uporabnika. Nebogljene starejši je oddaljen od »turizma«, zelo blizu pa mu je potreba po finančni pomoči za preživetje njegovega vsakdana,
- načrtovati je potrebno več kontrolnih obiskov v DSO.

V preteklem letu so 4 članice naše skupine sodelovale pri 7 obiskih DPM in osebne zaznave v kratkem prikazale v svojih poročilih. Resničnost ugotovljenega v obiskanih institucijah, pa tudi sicer, širše spremljanje starostnih situacij v družbi, sprejemajo posamezniki bolj dojeto in želijo, da bi realnost sprejeli tudi odgovorni odločevalci. Zato sta dve kolegici k poročilu dodali svoji videnji, širše izven samih konkretnih obiskov, napisano tudi prilagamo.

Spoštovane kolegice, me verjamemo, da »zmoremo«, kajne, pa smo zopet svoje čutenje odprle za tiste, ki potrebujejo človeško bližino. Naj bo vse povedano vodstvu ZDUS v pomoč pri nadaljnjem ukrepanju, odgovornim odločevalcem pa v obvezo.

Hvala za dobro sodelovanje, ker »zmoremo« pojdimo naprej po uspešni poti.

Ljubljana, 20.1.2022
Priloga: Opažanja 2x

Koordinatorica: Vida Bogataj